

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології та ботаніки

«Затверджую»
Завідувач кафедри
екології та ботаніки
(В.Г. Скляр)
“ _____ ” _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБС 1.1. - Раціональне використання та охорона ландшафтів

Спеціальність: *101 Екологія, ОС «Магістр»*

Факультет: *Агротехнологій та природокористування*

2019-2020 н. р.

Робоча програма з «Раціонального використання та охорони ландшафтів»
для студентів спеціальності: 101 Екологія

Розробник: д. б. н., професор кафедри екології та ботаніки

Скляр В.Г. _____

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри екології та ботаніки

Протокол від 8 квітня 2019 року №14

Завідувач кафедри _____ (Скляр В.Г.)

Погоджено:

Декан факультету _____ І.М. Коваленко

Методист навчального відділу _____ Г.О. Бабошина

Зареєстровано в електронній базі: дата: _____ 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5,5	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність: 101 Екологія	Нормативна	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів: 2		2019-2020-й	2019-2020-й
		Курс	
		1	1
		Семестр	
Загальна кількість годин - 165		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3		14 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	12 год.
	Лабораторні		
	-		
	Самостійна робота		
	121 год.	141 год.	
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: іспит			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 26,7/73,3 (44/121)

для заочної форми навчання - 14,5/85,5 (24/141)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення студентів з науковими і правовими засадами сучасного ландшафтного планування в європейському контексті, а також з особливостями застосування процедури ландшафтного планування в різних галузях господарства.

Завдання: ознайомлення зі змістом, завданням і функціями сучасного ландшафтного планування ландшафтів; оволодіння галузевими методиками планування ландшафтів; вивчення наукових і правових засад планування ландшафтів в європейському контексті; тощо.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

основні особливості формування просторової структури і закономірності функціонування і динаміки ландшафтів територій різного функціонального призначення як об'єктів планування; головні підходи, принципи і методи ландшафтного аналізу для потреб планування територій; регіональні особливості розробки галузевих ландшафтних планів в Україні тощо.

вміти:

інтегрувати / координувати ландшафтний план з іншими видами планів (на навчальних прикладах); вирішувати практичні завдання з використанням ландшафтного плану; узагальнювати і синтезувати знання про природоохоронні вимоги і заходи з догляду за ландшафтом.

3. Програма навчальної дисципліни затверджена Вченою радою Сумського національного аграрного університету (протокол №11 від 27 червня 2017 року)

МОДУЛЬ 1. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЛАНДШАФТІВ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЛАНДШАФТНОГО ПЛАНУВАННЯ

Змістовий модуль 1. Різноманітність ландшафтів та сучасні підходи до ландшафтного планування

Тема 1. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЛАНДШАФТІВ, ПІДХОДИ ДО ЇХНЬОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ. КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ

Модель ландшафту в територіальному плануванні – основні властивості. Різноманітність ландшафтів, підходи до їхньої класифікації. Різноманітність ландшафтів України, їхня характеристика. Розвиток наукових уявлень про культурний ландшафт. Сучасні концепції культурного ландшафту. Культурогенез і ландшафти. Історико-етнографічна концепція господарсько-культурних типів ландшафтів, етнічно сформовані стереотипи природокористування. Освоєння території і формування структури культурного ландшафту. Чинники культурно-ландшафтної диференціації

території. Сучасні культурні ландшафти – функціонування і можливості регуляції та управління. Принципи і методи оцінки культурного ландшафту. Систематика культурних ландшафтів. Культурно-ландшафтне районування. Менеджмент і охорона культурних ландшафтів.

Тема 2. ЛАНДШАФТНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОГО ВПОРЯДКУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ

Проблеми сучасних підходів до організації території та раціонального використання ландшафтів. Екологічні і ландшафтно-екологічні аспекти сучасного територіального планування.

Поняття про ландшафтне планування, його місце в управлінні природокористуванням, цілі, задачі і функції, методи реалізації. Концептуальні моделі ландшафтного планування та моделювання. Ландшафтне забезпечення районних планувальних та територіальних комплексних схем охорони природи

Правові можливості і механізми впровадження процедури ландшафтного планування. Основні підходи та принципи, за якими здійснюється екологічне впорядкування території. Територіальні рівні ландшафтного планування. Ландшафтна програма, ландшафтний рамковий план, ландшафтний план.

Ландшафтне планування і регіональна політика. Екологічний підхід в регіональній політиці. Ландшафтне планування і територіальне (просторове) планування – взаємодія і взаємодоповнюваність. Ландшафтне планування в Європейському Союзі. Європейська ландшафтна конвенція. Європейська конвенція про біорізноманіття. Правові лінії Євросоюзу. Європейська стратегія просторового розвитку та інші документи, пов'язані з плануванням ландшафтів в Європі.

Особливості, проблеми і перспективи розвитку ландшафтного планування в Україні. Співвідношення з територіальним і містобудівним плануванням. Перспективна система ландшафтного планування в Україні. Задачі з формування системи ландшафтного планування в Україні. Земельне, лісове, водне, природоохоронне і містобудівне законодавство в сфері природокористування і охорони ландшафтів України. Нормативно-правові передумови ландшафтного планування в Україні. Специфіка і функції ландшафтного планування в перехідний період. Міжнародний рівень ландшафтного планування.

МОДУЛЬ 2. ЛАНДШАФТНІ ПЛАНИ У ВИРІШЕННІ ГАЛУЗЕВИХ ЗАВДАНЬ

Змістовий модуль 2. Ландшафтні плани у вирішенні галузевих завдань

Тема 3. ЛАНДШАФТНЕ ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ПОТРЕБ ОХОРОНИ ПРИРОДИ

Екологічний каркас в системі ландшафтного планування – поняття, структура і функції. Особливості застосування понять екологічного каркасу і екологічної мережі.

Регіональні мережі природоохоронних територій та інших об'єктів ПЗФ – стартова конфігурація екологічного каркасу. Географічні та біогеографічні принципи планування екологічного каркасу. Загальна характеристика найважливіших блоків екологічного каркасу. Крупноареальні елементи каркасу – базові резервати. Екологічні коридори – лінійні елементи каркасу. Буферні зони. Місцеві (локальні) об'єкти в системі екологічного каркасу.

Алгоритм планування екологічного каркасу. Врахування рисунка освоєння території в ландшафтному плануванні. Еколого-господарська оцінка району в цілях виявлення основних проблем природокористування. Оцінка біорізноманіття і чутливості біотопів регіона. Оцінка стану і визначення розмірів охоронних зон окремих об'єктів екологічного каркасу. Пошук перспективних об'єктів для розвитку екологічного каркасу.

Тема 4. ЛАНДШАФТНЕ ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ПОТРЕБ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ТУРИЗМУ

Зміст та алгоритм процедури ландшафтного планування для розвитку регіональних туристсько-рекреаційних систем. Потреби у ландшафтному плануванні рекреаційно-привабливих територій. Функціонально-планувальні елементи регіональних туристсько-рекреаційних систем. Виявлення спеціалізації і структури ареалів туристсько-рекреаційних систем.

Оцінка відповідності картини землекористування цілям розвитку туризму та рекреації. Екологічний каркас та система об'єктів ПЗФ як основа для збереження туристсько-рекреаційного потенціалу території. Регіоналізація правових форм об'єктів ПЗФ.

Проблема синтезу природної і культурної спадщини в процедурі ландшафтного планування. Культурний ландшафт як об'єкт планування. Культурно-ландшафтна диференціація ідентифікація території. Використання правового механізму Земельного кодексу для захисту культурного ландшафту. Культурний ландшафт і національний краєвид.

Тема 5. ЛАНДШАФТНЕ ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ПОТРЕБ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Агроландшафти, різноманітність, шляхи створення, їхні основні складові. Проблеми охорони агроландшафтів України.

Проблематика теоретичної бази землеустрою. Землеустрій і деформація сучасної структури агроландшафтів. Пластика рельєфу і геотопологія ландшафту як основа ландшафтного планування для землеустрою. Конструктивні елементи землеустрою – смугові ліси і ремізи в складі ландшафту. Полезахисні смуги. Розміщення контурних лісових смуг на схилах. Екологічний каркас і охорона фауни на локальному рівні.

Рамковий ландшафтний план регіону Середній Мекленбург/Росток – узгодження з регіональними програмами землевпорядкування (Німеччина).

Тема 6. ЛАНДШАФТНЕ ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ПОТРЕБ МІСТОБУДУВАННЯ

Містобудівне зонування як інструмент екологічної організації урбанізованих територій. Функціональне зонування в практиці містобудування. Ландшафтне зонування в складі функціонального (містобудівного) зонування.

Загальні підходи до оцінки ландшафтів і проектування системи озеленення міста. Ландшафтний аналіз об'єктів природної складової міських територій. Дослідження генезису об'єктів природної складової міста в рамках процедури ландшафтного планування. Основні тренди трансформації міських екосистем. Оцінка існуючої системи озеленення міста з позицій сучасного ландшафтного планування.

Конструювання еколого-рекреаційного каркасу міста. Структура і алгоритм планування міського екологічного каркасу. Зелене приміське коло. Міжмагістральні клини. Екологічні коридори. Природоохоронні території в місті. Планування рекреаційних функцій міського екологічного каркасу. Управління екологічним каркасом. Режими містобудівної діяльності і правова підтримка міського екологічного каркасу. Створення екологічного каркасу міста Києва (Україна). Ландшафтне планування територій природно-заповідного фонду на приміських землях Львова (Україна). Ландшафтний благоустрій житлових територій міста. Завдання ландшафтного облаштування і дизайну на міських територіях.

Тема 7. ПЛАНУВАННЯ І ПРОЕКТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Склад і зміст робіт з планування об'єктів ландшафтної архітектури. Створення картографічної основи ділянки проектування. Оцінка правової ситуації земле- і природокористування. Морфодинамічний аналіз і оцінка проявів екзогенної геодинаміки. Оцінка стійкості і рекреаційної місткості окремих елементів ландшафту. Визначення специфіки кінцевого туристсько-рекреаційного продукту. Розробка пропозицій з функціонального зонування. Загальні підходи до ландшафтного облаштування різних функціональних зон. Екологічний менеджмент і організація післяпроектного моніторингу.

Тема 8. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПЛАНУВАННЯ ЛАНДШАФТУ

Ознайомлення з особливостями формування структури, функціонування і управління сучасними культурними ландшафтами усвіті, зокрема, в європейських країнах. Ландшафтна програма Вільного і ганзейського міста Гамбург (Німеччина). Муніципальні ландшафтні плани: 1) ландшафтне планування на рівні федеральної землі – приклади з Баварії, Німеччина; 2) місто Екернфьорде, Німеччина; 3) потрійний ландшафтний

план баварського міста Ерланген (1967-2000), Німеччина; 4) місто Саарбрюкен (з передмістями і прилеглими сільськогосподарськими територіями), Німеччина.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					Заочна форма					
	Усь о- го	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д		с.р .	л	п	ла б	ін д
МОДУЛЬ 1											
Змістовий модуль 1. Різноманітність ландшафтів та сучасні підходи до ландшафтного планування											
Тема 1. Різноманітність ландшафтів, підходи до їхньої класифікації. Культурний ландшафт	31	4	12			15	19	4			15
Тема 2. Ландшафтне планування як інструмент екологічного впорядкування території	21	2	4			15	21	2	4		15
Разом за змістовим модулем 1	52	6	16			30	40	6	4		30
Разом за модулем 1	52	6	16			30	40	6	4		30
МОДУЛЬ 2											
Змістовий модуль 2. Ландшафтні плани у вирішенні галузевих завдань											
Тема 3. Ландшафтне планування для потреб охорони природи	23	2	6			15	19	2	2		15
Тема 4. Ландшафтне планування для потреб рекреаційної діяльності і туризму	19		4			15	15				15
Тема 5. Ландшафтне планування для потреб сільського	21	2	4			15	19	2	2		15

господарства												
Ландшафтне планування для потреб містобудування	15					15	15					15
Тема 7. Планування і проектування об'єктів ландшафтної архітектури	15					15	15					15
Тема 8. Міжнародний досвід планування ландшафту	20	4				16	42	2	4			36
Разом за змістовим модулем 2	113	8	14			91	125	6	8			111
Разом за модулем 2	113	8	14			91	125	6	8			111
Усього годин	165	14	30			121	165	12	12			141

5. Теми та план лекційних занять (для денної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Лекція 1. Різноманітність ландшафтів України та їхня характеристика 1. Різноманітність ландшафтів України. 2. Основні типи ландшафтів України та їхня характеристика	2
2	Лекція 2. Культурні ландшафти 1. Принципи створення культурних ландшафтів. 2. Вимоги щодо функціонування ландшафту при перетворенні його в культурний	2
3	Лекція 3. Зміст, завдання і методи ландшафтного планування 1. Ландшафтне планування та моделювання. Концептуальні моделі 2. Ландшафтне забезпечення районних планіровок та територіальних комплексних схем охорони природи	2
4	Лекція 4. Раціональне використання ландшафтів 1. Принципи раціонального природокористування. 2. Інвентаризація природних ресурсів. 3. Принципи раціонального використання ресурсів.	2
5	Лекція 5. Агроландшафти 1. Поняття та типи агроландшафтів	2

	<ul style="list-style-type: none"> 2. Шляхи створення агроландшафтів 3. Флора та фауна агроландшафтів 4. Проблеми охорони агроландшафтів України 	
6	Лекція 6. Ландшафтне планування в європейських країнах (1 частина) <ul style="list-style-type: none"> 1. Ландшафтне планування у Великобританії 2. Ландшафтне планування у Нідерландах 3. Ландшафтне планування у Франції 	2
7	Лекція 7. Ландшафтне планування в європейських країнах (2 частина) <ul style="list-style-type: none"> 1. Ландшафтне планування в Іспанії 2. Ландшафтне планування у Німеччині 3. Загальні особливості ландшафтного планування у європейських країнах 	2
	Разом	14

5. Теми та план лекційних занять (для заочної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Лекція 1. Різноманітність ландшафтів України та їхня характеристика <ul style="list-style-type: none"> 3. Різноманітність ландшафтів України. 4. Основні типи ландшафтів України та їхня характеристика 	2
2	Лекція 2. Культурні ландшафти <ul style="list-style-type: none"> 3. Принципи створення культурних ландшафтів. 4. Вимоги щодо функціонування ландшафту при перетворенні його в культурний 	2
3	Лекція 3. Зміст, завдання і методи ландшафтного планування <ul style="list-style-type: none"> 3. Ландшафтне планування та моделювання. Концептуальні моделі 4. Ландшафтне забезпечення районних планіровок та територіальних комплексних схем охорони природи 	2
4	Лекція 4. Раціональне використання ландшафтів <ul style="list-style-type: none"> 1. Принципи раціонального природокористування. 2. Інвентаризація природних ресурсів. 3. Принципи раціонального використання ресурсів. 	2
5	Лекція 5. Агроландшафти <ul style="list-style-type: none"> 1. Поняття та типи агроландшафтів 2. Шляхи створення агроландшафтів 	2

	3. Флора та фауна агроландшафтів 4. Проблеми охорони агроландшафтів України	
6	Лекція 6. Ландшафтне планування в європейських країнах 1. Ландшафтне планування у Великобританії 2. Ландшафтне планування у Нідерландах 3. Ландшафтне планування у Франції	2
	Разом	12

6. Теми лабораторних занять (для денної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Європейська ландшафтна конвенція: її зміст та сутність	6
2	Різноманітність ландшафтів України та їхня характеристика	6
3	Культурні ландшафти та їх характеристика	6
4	Ландшафтне планування як інструмент екологічного впорядкування території	4
5	Ландшафтне планування для потреб охорони природи	8
	Разом	30

Теми лабораторних занять (для заочної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Європейська ландшафтна конвенція: її зміст та сутність	2
2	Різноманітність ландшафтів України та їхня характеристика	2
3	Культурні ландшафти та їх характеристика	2
4	Ландшафтне планування як інструмент екологічного впорядкування території	2
5	Ландшафтне планування для потреб охорони природи	4
	Разом	12

7. Самостійна робота (для денної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Різноманітність ландшафтів, підходи до їхньої класифікації. Культурний ландшафт	15
2	Ландшафтне планування як інструмент екологічного впорядкування території	15
3	Ландшафтне планування для потреб охорони природи	15
4	Ландшафтне планування для потреб рекреаційної діяльності і туризму	15
5	Ландшафтне планування для потреб сільського	15

	господарства	
6	Ландшафтне планування для потреб містобудування	15
7	Планування і проектування об'єктів ландшафтної архітектури	15
8	Міжнародний досвід планування та охорони ландшафту	16
	Разом	121

7. Самостійна робота (для заочної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Різноманітність ландшафтів, підходи до їхньої класифікації. Культурний ландшафт	15
2	Ландшафтне планування як інструмент екологічного впорядкування території	15
3	Ландшафтне планування для потреб охорони природи	15
4	Ландшафтне планування для потреб рекреаційної діяльності і туризму	15
5	Ландшафтне планування для потреб сільського господарства	15
6	Ландшафтне планування для потреб містобудування	15
7	Планування і проектування об'єктів ландшафтної архітектури	15
8	Міжнародний досвід планування та охорони ландшафту	36
	Разом	141

11. Методи навчання

Словесні: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою.

Наочні: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

Практичні: практична робота, вправа.

12. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
  - рівень знань, продемонстрований на лабораторних, практичних та семінарських заняттях;
  - активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
  - результати виконання та захисту лабораторних робіт;
  - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
  - виконання аналітично-розрахункових завдань;
  - письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
  - написання рефератів;
  - результати тестування.
4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання.

13. Розподіл балів, які отримують студенти (для денної форми навчання)

Поточне тестування та самостійна робота								СРС	Разом за модулі та СРС	Атес-тація	Підсум-ковий іспит	Сума
Модуль 1 0-20 балів		Модуль 2 0– 20 балів										
Змістовий модуль 1		Змістовий Модуль2										
T1	T2	T	T	T	T	T	T	15	55 (40+15)	15	30	100
10	10	3	4	5	6	7	8					
		3	3	3	3	3	5					

13. Розподіл балів, які отримують студенти (для заочної форми навчання)

Поточне тестування та самостійна робота								СРС	Разом за модулі та СРС	Підсум-ковий іспит	Сума
Модуль 1 0-20 балів		Модуль 2 0– 20 балів									
Змістовий модуль 1		Змістовий Модуль2									
T1	T2	T	T	T	T	T	T	15	70 (40+30)	30	100
10	10	3	4	5	6	7	8				
		3	3	3	3	3	5				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

- Скляр В.Г. Конспект лекцій з дисципліни «Раціональне використання та охорона ландшафтів», для студентів 1 курсу, спеціальності 101 «Екологія» денної та заочної форми навчання. ОС «Магістр». – Суми: СНАУ, 2016. - 37 с.

Рекомендована література

Базова

- Голованов О. І., Сурікова Т. І., Сухарев Ю. І., «Основи природооблаштування». - М.: Колос, 2001 р.
- Сисуєв В. В. «Фізико-математичні основи ландшафтознавства». - М.: МГУ, 2003 р.

3. Туниця Ю. Ю. Екологічний імператив сталого розвитку регіонів України: в пошуках чинників консолідації суспільства / Ю. Ю. Туниця // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.19. – С. 146 – 156.
4. Максименко Н.В. К вопросу использования художественно-эстетического подхода ландшафтного планирования для обеспечения устойчивого развития городской среды / Н.В. Максименко, А.А. Клещ // Екологія та освіта: актуальні проблеми природокористування в умовах наростаючих ризиків техногенних катастроф: Зб. матеріалів VII Міжнарод. наук.-практ. конф. – Черкаси: ПП Гордієнко Є.І., 2012. – С. 200-202.

Додаткова література

1. Царик Л. П. Природоохоронний пріоритет ландшафтно-екологічної оптимізації території Поділля / Л. П. Царик // Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту. – 2008. – №1. – С.212-218.
2. Царик Л. П. Біоцентрично-мережева структура ландшафту як об'єктивна передумова формування елементів перспективної екомережі / Л. П. Царик // Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. – 2008. – Вип. 16. – С. 45-52.
3. Царик Л. П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем (концептуальні підходи, практична реалізація) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. геогр. наук : спец. 11.00.11 „Конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів / Л. П. Царик. – Львів, 2010. – 40 с.
4. Wiens J.A., Milne B.T. Scaling of «landscapes» in landscape ecology, or, landscape ecology from a beetle's perspective /
5. Landscape Ecology. – USA New Mexico - Fort Collins: SPB Academic Publishing, 1989. – Vol. 3, № 2. – P. 87-96.
6. Gy Fabos J. Computerization of Landscape Planning // Landscape and Urban planning. – 1988. – Vol 15, № 3-4. – P. 7-12.
7. Environment management activity: Textbook for students of ecological specialties of higher educational establishments / Edit. N.V. Maksymenko. – Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv national university, 2012. – 336 p.
8. Landschaftsplanung. Inhalte und Verfahrensweisen. – Bonn: Bundesministerium fuer Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit, 1997. – S. 18-23.
9. Haaren C. v. Perspektiven der Landschaftsplanung. In : Haaren, C. v. (Hrsg.) : Landschaftsplanung. – Stuttgart : Ulmer Verlag, 2004. – S. 465-472

Інформаційні ресурси

1. Європейська ландшафтна Конвенція - www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/.../ukrainian.
2. Закон України «Про основи містобудування» від 16 листопада 1992 року № 2780-XII. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 52 - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>